

4.1. Рангтасвир воситалари.

Рангтасвир ишлашда ҳар хил қурилмадан фойдаланиш мумкин. Рангтасвир формат (ўлчам)и ва шакли ҳам катта рол ўйнайди; доира, овал, тўртбурчакли, вертикал тўртбурчакли бўлиб, улардан бирини одам боши (портрети)ни рангтасвирда композиция қурилмасига қараб танланади.

Рангтасвир воситалари: чизиқлар, суртма, доғ (тусли ва рангли), чизиқли перспектива, нурсоя, ранг, ҳавоий ва ранг перспективасидир.

Доғ (мазок), (тусли ва рангли). Одам бошини рангда ишлашда битта текисликда иккита бир хил рангли суртма (доғ) бўлмаслиги мақул. Рангли доғ шаклга мослигини аниқлангандан кейин шаклни тўлақонли тасвирлашга

16 а - расм. Ранг доғлари ва туслари.

ёрддам беради.

Нурсоя. (светотень). Шакл ва одам боши тузилиши ҳар хил қисмдан иборат туси мавжуд: шахсий соя, яримсоя, рефлекс, блик, шакллардан тушган соя. Ана шулардан фойдаланиб ҳолда шаклни ҳаққоний реал тасвирини, яъни уч ўлчамда ҳосил қилишга асосланади.

Тус. Умумий ва алоҳида фарқлари мавжуд бўлиб, умумий бир шаклни иккинчи шаклдан тус, ранг жиҳатдан оқимтир ёки қорамтирлигини аниқлаш, шаклнинг қисмларини ёритилиш даражасини белгилаш учун хизмат қилади.

Ранг. Рангтасвирнинг жони. Ҳар қандай шакл ёки қиёфани реал кўринишда тасвирлаш учун ранг туси асосий вазифани бажаради. Уч ўлчамли тасвир ҳосил қилишда рангшунослик қонун ва қоидалари асосида ҳар хил

иссиқ ва совуқ ранг бўёқларни аралаштириб шаклда тегишли ранг туси ҳосил қилиш учун хизмат қилади. (16 а - расм).

Чизиқли, ҳавоий ва ранг перспективалари. Рангтасвир текислигида ҳар хил чуқурлик яъни, уч ўлчамлилик тасвирини яратиш Уйғониш даврида геометрик система асосида «перспектива» (чизиқли перспектива)ни кашф қилиниб реал кўринишдаги тасвир ҳосил имкон яратади.

Рангтасвир ишлашда мато текислигида ҳаётий муҳитни ҳаққоний тасвирлаш воситаларидан бири перспектива бўлади. Реалистик рангтасвирни перспективасиз амалга ошириш қийин. Рассомлар аллақачон картина текислигида чуқурлик (кенглик) тасвирини ҳосил қилиш вазифасини бажарадилар. Ранг перспектива воситасида шаклларни, воқеаларни маконда жойлаб картина чуқурлигини реал кўринишини ҳосил қиладилар. Картина композициясининг ҳавоий перспектива қурилишида кўриш нуқтаси, горизонт чизиғи муҳим аҳамиятга эга бўлиб, рангни перспективада ўзгаришини тасвирлашга хизмат қилади.